

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКЛАДАННЯ НІМЕЦЬКОЇ ГРАМАТИКИ НА ОСНОВІ АНГЛІЙСЬКОЇ

Корягіна А.Ю.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

У статті описані мовні паралелі та кардинальні відмінності між німецькою та англійською мовами в граматичному аспекті. Розроблені у вигляді методичних рекомендацій принципи можуть бути використані як база у викладанні другої іноземної мови (німецької) на основі першої (англійської). Ця робота є своєрідним узагальненням досвіду викладання другої іноземної мови викладачем німецької мови студентам-перекладачам з першою іноземною мовою англійською. Окрім цього у статті описані найбільш вдалі моменти граматичної інтерференції.

Ключові слова: друга іноземна мова, граматичні паралелі, студент-перекладач, викладання німецької мови.

Постановка проблеми. Важливим показником соціального, економічного та культурного розвитку країни є рівень володіння її громадянами іноземною мовою, яка слугує своєрідним мостом між представниками світової спільноти у різноманітних сферах їх життя. Не дивно, що у більшості випадків вслід за основною англійською вивчається німецька. Паралельне вивчення англійської та німецької мов є не лише перспективно виправданим, але й методично вдалим вибором. Обидві ці мови належать до західно-германської сім'ї індоєвропейських мов, у них майже однаковий алфавіт, вони споріднені у багатьох лексичних і граматичних аспектах. Крім того, досвід, отриманих студентами під час вивчення першої, може бути перенесений на другу іноземну мову. І страх, що виникає у людини перед вивченням нової іноземної мови, можна легко перебороти, пояснивши та продемонструвавши, скільки мовних паралелей існує між англійською та німецькою мовами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методичні основи викладання іноземних мов яскраво описані в працях Вишневецького О.І. [2], Євенко О.В. [4], Гальковської Н.Д. та Гез Н.І. [3]. Питання викладання німецької мови як другої іноземної присвячено ряд праць таких педагогів, як Бім Л.І. [1], Кушнерук Р. [5], Тітової О.А. [6], Чорної С.С. [7] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В сучасному механізмі глобалізації потрібні люди, які не просто добре володіють іноземною мовою, а мають відповідний набір умінь та навичок перекладача. Ця професія є невідомою складовою успішного розвитку будь-якого елементу держави, а фахівець, який добре володіє двома іноземними мовами, стає подекуди просто незамінним працівником для вирішення питання інтернаціонального характеру. Саме у необхідності швидкого оволодіння німецькою мовою перекладачами на базі англійської і зумовлена актуальність даної роботи.

Формулювання цілей статті. За мету було обрано розробити методичні рекомендації щодо викладання німецької граматики на базі англійської для студентів I-II курсів спеціальності «Переклад (англ., нім.)». Основними поставленими перед нами завданнями були: 1) визначити методичні основи викладання німецької мови; 2) дослідити мовні паралелі та кардинальні відмінності в граматичному аспекті.

Виклад основного матеріалу дослідження. У методичці вивчення мови використання поняття «друга мова» вважається доцільним, якщо людина (учень, студент) уже вивчала хоча б одну, «першу» іноземну мову. Основною метою навчання німецької мови як другої іноземної, так само як і першої, полягає у формуванні у студента таких умінь та навичок (мовних, комунікативних, лінгвокультурних), які б характеризували його як готовного до міжкультурного спілкування. Така комунікація – це, як правило, різного роду типові соціально детерміновані ситуації мовного безпосереднього і опосередкованого спілкування.

Насправді ж вивчення другої іноземної мови людиною має ряд особливостей, які обов'язково слід враховувати в процесі її викладання студентам. Основними з них є:

1) людина, що вивчає другу іноземну мову, вже має досвід у вивченні мов і цей процес не є для неї новим видом діяльності;

2) з огляду на те, що європейські мови мають багато спільного у лексичному плані і схожі принципи функціонування граматики, то багато можна запам'ятовувати по аналогії з першою іноземною мовою; це істотно скорочує витрачений час і підвищує ефективність освоєння другої мови;

3) успішне вивчення першої іноземної мови допомагає людині відчувати практичну користь набутих знань та навичок, що позитивно на мотивацію вивчення другої.

Часто можна почути, що німецька граматика є більш складною, ніж англійська. Проте, якщо врахувати кількість винятків з кожного граматичного правила в англійській мові, то можна сміливо стверджувати зовсім протилежне.

Важливим моментом використання англійської мови під час вивчення німецької є економія часу. Лексична сторона, що пов'язана з підбором слів до певної теми не вимагає такої уваги як пояснення граматичних основ. Проте вивчення граматичних правил має відбуватися на лексичній основі. І в цьому випадку використання схожих англійських та німецьких слів є виправданим з двох причин. По-перше, на занятті з'являється більше часу для вивчення граматичних правил та інших видів мовленнєвої діяльності, наприклад говоріння чи письмо. По-друге, студент має змогу повністю зосередитися на граматичному аспекті. Так, зрозуміти використання пасивного

Таблиця 1

Відмінювання особових займенників в німецькій та англійській мовах

Singular (однина)	Person (особа)				
	1	2	3		
Nominativ (називний в.)	ich (I)	du (you)	er (he)	sie (she)	es (it)
Akkusativ (знахідний в.)	mich (me)	dich (you)	ihn (him)	sie (her)	es (it)
Dativ (давальний в.)	mir (me)	dir (you)	ihm (him)	ihr (her)	ihm (it)
Genitiv (родовий в.)	meiner (my)	deiner (your)	seiner (his)	ihrer (her)	seiner (its)
Plural (множина)		vertrauliche Form	höfliche Form		
N (називний в.)	wir (we)	ihr	Sie	sie (they)	
A (знахідний в.)	uns (us)	euch	Sie	sie (them)	
D (давальний в.)	uns (us)	euch	Ihnen	ihnen (them)	
G (родовий в.)	unser (our)	euer	Ihrer	ihrer (their)	

Джерело: розроблено автором

стану в німецькій мові набагато легше на прикладі *Die Suppe wird von Mutter gekocht* чи *Der Computer wurde von Meister repariert* ніж *Die Prüfung wurde von Mitarbeiter bestanden*.

Вивчаючи тему «**Personalpronomen**» пояснюємо студентам загальну інформацію про те, що особові займенники вказують на осіб, інших істот, предмети, явища і поняття (*я, ти, він, вона, воно, ми, ви, вони*), що в німецькій мові, як і в англійській вони розрізняються за особами, числами та родами в 3 особі однини: чоловічий (maskulin), жіночий (feminin), середній (neutral). Проте в німецькій мові особові займенники ще й відмінюються (див. табл. 1).

Дієслова «**sein** (бути), **haben** (мати)» є дуже важливим елементом як англійської, так і німецької граматики. Вони не є не лише смисловими, але і вбагатьох випадках (часові та пасивні форми) дієсловами. При знайомстві на початковому етапі навчання з допоміжним дієсловом *sein*, потрібно перш за все провести аналогію з англійським дієсловом *to be* (див. табл. 2) і не лише у схожості певних форм, а у відповідності використання. Студентам варто пояснити, що так само як в англійському реченні повинно обов'язково бути дієслово, так і німецьке речення є неможливим без присудка. І якщо присудок відсутній, то майже в 90% випадків, має бути використано допоміжне дієслово *sein*.

Таблиця 2

Відмінювання дієслова бути в німецькій (*sein*) та англійській (*to be*) мовах

Deutsch		English	
ich	bin	I	am
du	bist	you	are
ihr	seid		
er	ist	he	is
sie	ist	she	is
es	ist	it	is
wir	sind	we	are
sie	sind	they	are

Безумовно однією з найскладніших тем німецької граматики є використання означеного та неозначеного артикля («**Bestimmter und unbestimmter Artikel**»). Проте, основні складнощі пов'язані саме з їх відмінюванням, оскільки у завданнях на вибір означеного чи невизначено-

ного артикля студенти практично не допускають помилок, що можна пояснити позитивним переносом з англійської мови, оскільки в українській мові дана категорія відсутня.

Після вивчення англійської мови студентам уже відоме таке поняття, як артикль, а також їм відоме правило, згідно з яким означений артикль вживається, якщо предмет або особу називають уперше і якщо вони відомі тому, хто говорить: (*Das ist ein Tisch. This is a table*). Варто пояснити, що англійському неозначеному артиклю *a/an* відповідають німецькі *ein*(чл. та сер. рід)/*eine*, а означеному *the – der* (чл.р.)/*die* (жін. р.)/*das* (сер. р.).

Проте є моменти, які базуються на протиставленні (*Mein Freund ist Ingenieur. My friend is an engineer.*) Труднощі виникають і тому, що в англійській мові є лише один неозначений і один означений артикль, а у німецькій мові іменники бувають чоловічого, жіночого, середнього роду, і саме артикль означений або неозначений вказує на рід, число та відмінки іменника. Студентам важко зрозуміти, чому «дівчинка» або «лінійка» середнього роду, «клас» жіночого. Слід пояснити, що німецькі іменники слід запам'ятовувати з означеним артиклем, саме так і записувати нові слова у словник.

Набагато проблемнішим питанням ніж вибір означеного, неозначеного артикля є пояснення теми відмінків, яких в німецькій мові є чотири: *Nominativ* (називний), *Genitiv* (родовий), *Dativ* (давальний), *Akkusativ* (знахідний). Їх відмінювання можна побачити у таблиці 3. Англійська мова втратила їх під час утворення середньо англійського. Функцію відмінків в англійській мові на себе беруть прийменники.

Таблиця 3

Відмінювання означеного артикля в німецькій та англійській мовах

	Утворення в англійській мові	Утворення в англійській мові			
		der	das	die	die
<i>Nominativ</i>	the	der	das	die	die
<i>Genitiv</i>	за допомогою прийменника of	des	des	der	der
<i>Dativ</i>	за допомогою прийменника to	dem	dem	der	den
<i>Akkusativ</i>	the	den	das	die	die

Джерело: розроблено автором

Що стосується теми «**Präsens der schwachen und starken Verben**», то потрібно зазначити, що насправді дієслова в німецькій та англійській мовах мають багато спільного. В англійській мові є правильні та неправильні дієслова, а в німецькій – сильні та слабкі. Вони так само відмінюються за особами та часами.

Запозичені дієслова можуть перетворюватися згідно з правилами німецької граматики: до них додається інфінітивне закінчення *-en*, *-n*. Таких дієслів є безліч, найуживаніші з них подані у таблиці 4.

Таблиця 4

Схожі дієслова німецької та англійської мов

Слово	англійський переклад	німецький переклад
починати	to begin	beginnen
приносити	to bring	bringen
будувати	to build	bilden
приходити	to come	kommen
танцювати	to dance	tanzen
робити	to do	tun
пити	to drink	trinken
знаходити	to find	finden
забувати	to forget	vergessen
іти	to go	gehen
допомагати	help	helfen
сподіватися	to hope	hoffen
організовувати	to organize	organisieren
відкривати	to open	offen
паркувати	to park	parken
бронювати	to reserve	reservieren
бачити	to see	sehen
стояти	to stand	stehen
вивчати	to study	studieren
торгувати	to trade	traden
вигравати	to win	gewinnen

Джерело: розроблено автором

Модальні дієслова є в німецькій та англійській мовах і їх схожість помітити не складно. Наприклад: *must/müssen, can/ können, haben + zu +Infinitiv/ have+ to+ Infinitive*. Важливо нагадати студентам, що, на відміну від англійської мови, де смислове дієслово ставиться одразу після модального, в німецькій мові основне дієслово йде в кінець речення. Порівняймо,

нім. *Ich kann gut singen. Ich muss in die Musikschule gehen.*

англ. *I can sing well. I must go to music school.*

Під час вивчення модальних дієслів порівнюємо ввічливу форму:

нім. *I would like Ich möchte.*

англ. *Would you like? Möchten Sie?*

Варто застерегти студентів про відмінність значень німецького *will* (хочу) та англійського *will* (буду):

нім. *Ich werde beginnen.* – англ. *I will begin.*

нім. *Ich will beginnen.* – англ. *I want to begin.*

Що стосується часових форм, то, на жаль, не існує повної відповідності між часами, що використовуються в англійській та німецькій мовах. Наприклад, у німецькій мові немає форми Continuous. Загалом, форма минулого часу *Präteritum* схожа на *Past Simple*, а *Perfekt* на *Present/Past Perfekt*. В німецькій мові, як і в англійській, майбутній час (*Futurum I*) утворюється за допомогою допоміжного дієслова *werden* (ставати), замість англійського *will*, та неозначеної форми дієслова (*Infinitiv*). Але в німецькій мові інфінітив ставиться в кінці речення.

Висновки з даного дослідження і перспективи.

Іноземні мови у свідомості студентів тісно пов'язані між собою. Це стосується як знань про елементи і структуру рідної мови та першої іноземної, так і досвіду вивчення іноземних мов. Студент повинен не тільки отримати уявлення про нову для нього країну, стиль і спосіб життя, а й усвідомити спільність і відмінність різних національних культур і на цій основі рефлексувати власні культурні цінності при критичному і водночас позитивному ставленні до культури німецькомовного народу.

Список літератури:

1. Бим И.Л. Концепция обучения второму иностранному языку (немецкому на базе английского) : учебное пособие / И.Л. Бим. – Обнинск: Титул, 2001. – 48 с.
2. Вишневецький О.І. Методика навчання іноземних мов: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2011. – 206 с.
3. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика : учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений / Н.Д. Гальскова, Н.И. Гез. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 336 с.
4. Євченко О.В. Вивчення німецької мови як другої після англійської [Електронний ресурс] / О.В. Євченко. – Режим доступу: english.ucoz.com/documents/Algoritm.doc.
5. Кушнерук Р. Основні аспекти викладання німецької мови як другої іноземної [Електронний ресурс] / Р. Кушнерук. – Режим доступу: <http://berezne.lib.rv.ua/berezne/files/pdf-method/deutsch.pdf>.
6. Титова О.А. Проблемы обучения немецкому языку как второму иностранному в условиях современного педагогического вуза // Известия Тульского государственного университета. Гуманитарные науки. – 2008. – № 1. – С. 172–176.
7. Чорна С.С. Особливості навчання другої іноземної мови студентів немовних спеціальностей / С.С. Чорна // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах. – Випуск № 33(86). – Запоріжжя, 2013. – С. 646–651.
8. Deutsch als zweite Fremdsprache [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.goethe.de/ins/lt/vil/lhr/jla/dss/de11373193.htm>.

Корягина А.Ю.

Черноморский национальный университет имени Петра Могилы

МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ПРЕПОДАВАНИЮ НЕМЕЦКОЙ ГРАММАТИКИ НА ОСНОВЕ АНГЛИЙСКОЙ

Аннотация

В статье описаны языковые параллели и кардинальные различия между немецким и английским языками в грамматическом аспекте. Разработанные в виде методических рекомендаций принципы могут быть использованы как база преподавания второго иностранного языка (немецкого) на основе первого (английского). Эта работа является своеобразным обобщением опыта преподавания второго иностранного языка преподавателем немецкого языка студентам-переводчикам с первым иностранным английским. Кроме этого в статье описаны наиболее удачные моменты грамматической интерференции.

Ключевые слова: второй иностранный язык, грамматические параллели, студент-переводчик, преподавания немецкого языка.

Koryagina A.Yu.

Petro Mohyla Blach See National University

METHODICAL RECOMMENDATIONS FOR TEACHING GERMAN GRAMMAR ON THE BASIS OF ENGLISH

Summary

The article describes language parallels and cardinal differences between German and English in a grammatical aspect. The principles developed in the form of methodical recommendations can be used as a base for teaching the second foreign language (German) on the basis of the first one (English). This work is a kind of generalization of the experience of teaching a second foreign language by German teacher to students-translators with the first foreign English. In addition, the article describes the most successful moments of grammatical interference.

Keywords: second foreign language, grammatical parallels, student-translator, teaching of German.